

DET KONGELIGE
ARBEIDSDEPARTEMENT

Prop. 82 L

(2009–2010)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i folketrygdloven mv. (pensjonsreformen – tilpasninger i reglene for alderspensjon til mottakere av dagens uførepensjon)

*Tilråding fra Arbeidsdepartementet av 5. mars 2010,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Arbeidsdepartementet legger i denne proposisjonen fram forslag til endringer i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven), lov 5. juni 2009 nr. 32 om endringer i folketrygdloven (ny alderspensjon) og lov 11. desember 2009 nr. 112 om endringer i folketrygdloven mv. (tilpasninger i folketrygdens regelverk som følge av pensjonsreformen). Gjennom lov 5. juni 2009 nr. 32 ble det blant annet innført nye opptjeningsregler, levealdersjustering, fleksibelt uttak fra 62 år og nye regler for regulering av alderspensjon i folketrygden. Nye opptjeningsregler fases gradvis inn for personer født fra og med 1954 til og med 1962 og gjelder fullt ut for personer født fra og med 1963. Flexibel alderspensjon fra 62 år og levealdersjustering gjelder for alle som er født fra og med 1943, og innføres med virkning fra 2011. Ny regulering innføres fra 2011 med virkning for alle alderspensjonister.

Innføring av fleksibel alderspensjon i folketrygden krever tilpasninger i folketrygdens uførepensjon. Et lovforslag om ny uførestønad og ny alderspensjon til uføre planlegges fremmet i 2010, og ny uførestønad vil dermed ikke kunne tre i kraft samtidig med fleksibel alderspensjon fra 2011. I denne proposisjonen foreslås nødvendige tilpasninger angående forholdet mellom dagens uførepensjon og

alderspensjon som skal gjelde fram til ny uførestønad trer i kraft. Det foreslås ingen endringer i dagens uførepensjon eller i uførepensjonisters opptjening til dagens alderspensjon. Se nærmere om bakgrunn for forslagene i kapittel 2.

I kapittel 3 foreslås det at dagens uførepensjon fortsatt skal ytes fram til 67 år. Videre foreslås det at personer med gradert uførepensjon skal kunne benytte seg av muligheten til å ta ut delvis alderspensjon før 67 år, men slik at samlet pensjonsgrad ikke overstiger 100 prosent. Ved fylte 67 år opphører uførepensjonen, og uføre omfattes fra dette tidspunktet av det allmenne regelverket for alderspensjon i folketrygden. For personer som kombinerer gradert uførepensjon med gradert alderspensjon, foreslås det at eventuelle rettigheter etter avdød ektefelle medregnes i den graderte uførepensjonen. Fra 67 år, når uførepensjonen opphører, regnes rettighetene med i alderspensjonen.

For personer som ved fylte 67 år mottar uførepensjon på grunn av yrkesskade, beregnes alderspensjonen i dag etter særlige regler dersom dette gir høyere pensjon (yrkesskadefordel). Det foreslås at denne garantien fortsatt skal gjelde fra 67 år og tilpasses fleksibel alderspensjon.

På grunnlag av uføreutvalgets utredning (NOU 2007: 4 Ny uførestønad og ny alderspensjon til uføre) og hørings svarene til denne arbei-

der departementet med et lovforslag om ny uførestønad og ny alderspensjon til uføre. I denne sammenheng vil spørsmålet om levealdersjustering bli vurdert. Departementet tar sikte på å fremme en slik proposisjon i 2010. Departementet foreslår at uførepensjonister fra 2011 og inntil videre skal overføres til alderspensjon ved 67 år og omfattes av de generelle reglene om levealdersjustering.

I kapittel 4 foreslås det hvordan personer som mottar dagens uførepensjon, skal tjene opp rettigheter i ny alderspensjon. Lovforslagene sikrer at uføre med lik opptjening som arbeidsføre etter dagens opptjeningsregler i det vesentlige får lik opptjening også etter de nye opptjeningsreglene. Reglene vil bare ha virkning fram til ny uførestønad innføres.

I kapittel 5 foreslås enkelte presiseringer i folketrygdloven og i lov 5. juni 2009 nr. 32 om endringer i folketrygdloven (ny alderspensjon).

2 Bakgrunn for lovforslagene

Endringene i folketrygdloven ved lov 5. juni 2009 nr. 32, jf. Ot.prp. nr. 37 (2008–2009), innebærer en nærmere konkretisering og lovfesting av to brede pensjonsforlik i Stortinget i 2005 og 2007. Lovendringene innebærer at det innføres nye opptjeningsregler, levealdersjustering, fleksibelt uttak fra 62 år og nye regler for regulering av alderspensjon. Pensjonen kan tas ut helt eller delvis, og den kan kombineres med arbeid uten at pensjonen avkortes.

Dagens alderspensjon består av grunnpensjon, tilleggspensjon og/eller sært tillegg. Grunnpensjon gis til alle, uavhengig av tidligere inntekt og utmåles på grunnlag av vedkommendes trygdetid. Tilleggspensjon gis til personer som har opptjent pensjonspoeng i folketrygden. Det opptjenes pensjonspoeng når den pensjongivende inntekten i et år overstiger grunnbeløpet (G). Bare inntekt over grunnbeløpet inngår i pensjonspoenget, og inntekt mellom 6 og 12 G gir lavere uttelling. Inntekt over 12 G gir ingen uttelling. Etter dagens regler gir for eksempel en pensjongivende inntekt på 5 G et poengtall på 4,00. Tilleggspensjonens størrelse er avhengig av gjennomsnittet av de 20 beste poengtallene og antall år vedkommende har opptjent pensjonspoeng. Full opptjeningstid er 40 år. Sært tillegg ytes til pensjonister som har lav eller ingen opptjent tilleggspensjon og avkortes krone for krone mot opptjent tilleggspensjon. Minstepensjonen tilsvarer summen av grunnpensjon og sært tillegg.

I ny alderspensjon tjenes det hvert år opp rettigheter til inntektspensjon. Pensjonsopptjeningen tilsvarer 18,1 prosent av inntekten fra første krone opp til 7,1 ganger grunnbeløpet. Alle som har pensjonsopptjening får inntektspensjon, og til forskjell fra i dag skal alle år med opptjening telle med. Dagens minstepensjon blir avløst av garanti-pensjon i ny alderspensjon. Garantipensjonen avkortes med 80 prosent av inntektspensjonen, slik at alle som har pensjonsopptjening, får noe igjen ut over det garanterte minstenivået, i motsetning til i dag der personer med lav opptjent tilleggspensjon blir minstepensjonister.

Dagens regler for opptjening av alderspensjon vil gjelde fullt ut for personer født til og med 1953, og vil fases gradvis ut for årskullene 1954–1962. Dette innebærer at det fram til 2016 – når 1954-kullet fyller 62 år – bare vil ytes pensjon opptjent etter dagens regler. Fra og med 1963-kullet vil de nye reglene gjelde fullt ut.

Etter de nye opptjeningsreglene opparbeides det en pensjonsbeholdning ved at årlig pensjonsopptjening tillegges pensjonsbeholdningen, og denne reguleres årlig i samsvar med lønnsveksten. Flexibelt uttak av alderspensjon opptjent etter nye regler gjennomføres ved at pensjonsbeholdningen divideres med et delingstall. Årlig pensjon er da justert for uttakstidspunkt og for endringer i befolkningens levealder. Delingstallene sikrer at forventet nåverdi av samlede pensjonsutbetalinger er uavhengig av uttakstidspunkt, slik at pensjonen blir høyere jo senere den tas ut.

I de første årene fra 2011 vil fleksibelt uttak av alderspensjon være basert på dagens opptjeningsregler og gjennomføres ved at opptjente rettigheter i form av grunnpensjon og tilleggspensjon (baspensjon) divideres med et forholdstall. Sært tillegg erstattes av et pensjonstillegg. På samme måte som alderspensjon opptjent etter nye regler, vil årlig pensjon være justert for uttakstidspunkt og for endringer i levealder. Eventuell andel av alderspensjonen som ikke tas ut, utgjør vedkommendes restpensjon.

Forholds- og delingstallene fastsettes med utgangspunkt i de enkelte årskullenes forventede gjestående levetid på ulike uttakstidspunkt. Der som nye årskull av pensjonister forventes å leve lenger, betyr det at en må arbeide noe lenger for å opprettholde samme kompensasjonsnivå som tidligere årskull. Alternativt kan alderspensjonen tas ut ved samme alder som tidligere årskull, men til et noe lavere nivå.

De nye reglene for regulering, som innføres fra 2011, skal gjelde for alle alderspensjonister. Al-

derspensjon under utbetaling skal reguleres med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent. Satsene for minste pensjonsnivå (opptjening etter dagens regler) og satsene for garantipensjon (opptjening etter nye regler) reguleres med lønnsveksten justert for effekten av levealderjusteringen for 67-åringene i reguleringsåret. Pensjon under opptjening skal fortsatt reguleres i takt med lønnsveksten.

Pensjonsreformen omfatter hele pensjonssystemet, og det er nødvendig å gjøre tilpasninger i andre lover og i folketrygdens øvrige regelverk. Departementet arbeider med et lovforslag om ny uførestønad og ny alderspensjon til uføre, som planlegges fremmet i 2010. Ny uførestønad kan ikke innføres fra 2011. I denne proposisjonen foreslås det derfor midlertidige regler som skal gjelde fra fleksibelt uttak av alderspensjon innføres 1. januar 2011, samt opptjeningsregler for uførepensjonister i ny alderspensjon fra 2010. Departementet kommer tilbake til varige regler i forbindelse med lovforslaget om ny uførestønad og ny alderspensjon til uføre.

3 Tilpasning til fleksibel alderspensjon for uførepensjonister

3.1 Hovedtrekk ved dagens uførepensjon

Dagens uførepensjon består – som dagens alderspensjon – av grunnpensjon, tilleggspensjon og/eller sært tillegg. Ytelsen beregnes på grunnlag av både tidligere opptjening og antatt framtidig opptjening til og med det året vedkommende fyller 66 år. Full uførepensjon tilsvarer derfor normalt den alderspensjonen vedkommende ville fått om han eller hun hadde vært i arbeid fram til 67 år. Det kan også gis gradert uførepensjon ved delvis nedsett arbeidsevne. Uførepensjon gis fram til fylte 67 år, når den avløses av alderspensjon. I forbindelse med pensjonsforliket i Stortinget i 2005 ble det blant annet bestemt at uførepensjon fortsatt skal reguleres i takt med lønnsveksten.

3.2 Alder for overgang fra uførepensjon til alderspensjon og kombinasjon av uførepensjon og alderspensjon

3.2.1 Innledning

Med fleksibelt uttak av alderspensjon fra 62 år må det tas stilling til om overgangen fra uførepensjon til alderspensjon fortsatt skal skje ved 67 år. I prin-

sippet kan overgangen skje allerede ved 62 år. Flertallet i uførepensjonsutvalget (NOU 2007: 4 Ny uførestønad og ny alderspensjon til uføre) gikk inn for at overgangen til alderspensjon skal skje ved fylte 62 år, men med et uføretillegg for å kompensere for tidlig uttak av alderspensjon. Utvalget drøftet imidlertid denne løsningen med tanke på det framtidige pensjonssystemet, og vurderte ikke særskilte løsninger med tanke på dagens uførepensjon og alderspensjon.

Når alderspensjon skal kunne tas ut fra 62 år og hvis uførepensjon ytes til 67 år, må det tas stilling til om en kan motta begge disse ytelsene samtidig.

3.2.2 Høring

Departementet sendte 3. april 2009 ut et høringsnotat med forslag til enkelte tilpasninger i deler av folketrygdens regelverk. Høringsnotatet inneholdt blant annet forslag til lovendringer for alderspensjon og etterlatterrettigheter til uføre. De øvrige forslagene ble fulgt opp i Prop. 15 L (2009–2010), jf. Ot.prp. nr. 106 (2008–2009), og vedtatt ved lov 11. desember 2009 nr. 112.

Departementet foreslo i høringsnotatet å videreføre dagens uførepensjon og alderspensjon til uføre for de første årskullene som fyller 67 år fra 2011, i påvente av den nye uførestønaden og ny alderspensjon til uføre. Det innebærer at overgang fra uførepensjon til alderspensjon skjer ved fylte 67 år som i dag, og at det medregnes framtidig opptjening til og med det 66. året.

Videre ble det i høringsnotatet foreslått at en person som mottar hel uførepensjon ikke kan ta ut alderspensjon. Departementet la imidlertid til grunn at man skal kunne kombinere gradert uførepensjon med gradert alderspensjon.

For personer som kombinerer graderte pensjoner og blir etterlatt, ble det foreslått at pensjonsrettigheter etter avdød ektefelle bare gis i uførepensjonen.

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO) støtter forslaget om at personer med gradert uførepensjon skal kunne ta ut gradert alderspensjon før fylte 67 år. *Finansnæringens Hovedorganisasjon* mener forholdet knyttet til uføre og delvis uttak av alderspensjon må vurderes i sammenheng med den framtidige utformingen av tjenstepensjonsordningene og det øvrige nye regelverket for uførepensjon, og at tidspunktet for overgang fra uførepensjon til alderspensjon for personer født før 1954 må utredes nærmere.

LO støtter forslaget om å gi uførepensjon fram til fylte 67 år.

Arbeids- og velferdsdirektoratet støtter også forslaget om overgang fra uføre- til alderspensjon ved fylte 67 år. Direktoratet uttaler at spørsmålet om samtidig uttak av uførepensjon og alderspensjon er såpass prinsipielt at det ville være mest naturlig å vurdere det som en del av arbeidet med ny uførepensjonsordning.

Arbeids- og velferdsdirektoratet var den eneste høringsinstansen som hadde merknader til departementets forslag om pensjonsrettigheter etter avdød ektefelle, og direktoratet uttaler:

«Løsningen er til fordel for pensjonisten fordi gjenlevendefordelen ikke levealdersjusteres i uførepensjonen. En løsning der den legges på alderspensjon vil medføre at den levealdersjusteres, og kan medføre utfordringer når det gjelder veiledning om konsekvenser av å ta ut alderspensjon. En tredje mulighet er å «dele» fordelen på pensjonene, men dette ser vi som administrativt nærmest umulig og som unødvendig komplisert.»

3.2.3 Departementets vurdering og forslag

Departementet foreslår at dagens regler for alderspensjon til uføre videreføres, det vil si at overgangen fra uførepensjon til alderspensjon fortsatt skal skje ved 67 år, og at det godskrives pensjenspoeng fram til 67 år etter dagens regler. Departementet presiserer at en videreføring av gjeldende regler for overgang fra uførepensjon til alderspensjon skal gjelde inntil videre, og at spørsmålet må vurderes på ny i forbindelse med arbeidet med nye regler om ytelser til uføre.

Fordi det fra 2011 kan tas ut fleksibel alderspensjon fra 62 år, oppstår spørsmålet om forholdet mellom uførepensjon og alderspensjon fram til 67 år. Siden fleksibel alderspensjon vil være nøytralt utformet, kan det hevdes at en uførepensjonist bør kunne ta ut alderspensjon parallelt med uførepensjonen i perioden fram til 67 år. Siden uførepensjonen i hovedsak tilsvarende den alderspensjonen en vil få fra fylte 67 år, vil uttak av alderspensjon sammen med hel uførepensjon i realiteten innebære at en mottar doble ytelser. Inntekten fra 67 år vil videre bli betydelig redusert fordi en allerede har tatt ut en del av opptjente rettigheter. Departementet foreslår at det ikke skal kunne tas ut alderspensjon sammen med hel (ugradert) uførepensjon.

Det er imidlertid en viss andel uførepensjonister som er delvis arbeidsføre og mottar gradert

ytelse. Disse vil ha samme behov som personer uten redusert arbeidsevne til å velge en gradvis overgang fra arbeid til pensjon. Dette reiser spørsmålet om en bør åpne for at personer med gradert uførepensjon kan ta ut noe alderspensjon. Denne gruppen har en del av sin arbeidsevne i behold, og opptjener pensjonsrettigheter på grunnlag av fortsatt pensjonsgivende inntekt. Departementet mener at også personer som har deler av arbeidsevnen i behold bør kunne benytte seg av fleksibiliteten i alderspensjonen fra 62 år. Departementet vil bemerke at hvis det ikke åpnes for at personer med gradert uførepensjon skal kunne ta ut alderspensjon, vil det skapes press for å øke uføregraden.

Departementet foreslår derfor at alderspensjon kan tas ut samtidig med gradert uførepensjon med de vanlige reglene for uttak av alderspensjon, herunder reglene om gradert alderspensjon. Summen av uføregraden og graden av alderspensjon skal likevel ikke overstige 100 prosent.

Det vises til lovforslaget §§ 19-4 og 19-10.

Kombinasjon av gradert uføre- og alderspensjon reiser spørsmål om det for enker og enke-menn skal medregnes rettigheter etter en avdød ektefelle i både uførepensjonen og alderspensjonen.

Ved beregning av uførepensjon til gjenlevende ektefelle har man allerede fått full uttelling i uførepensjonen for disse rettighetene, da det i beregningen ikke tas hensyn til at uførepensjonen kan være gradert. Departementet foreslår på denne bakgrunn at en person med gradert uførepensjon og gradert alderspensjon får medregnet rettigheter etter en avdød ektefelle i uførepensjonen. Når uførepensjonen opphører ved fylte 67 år, vil rettighetene bli medregnet i alderspensjonen.

Det vises til lovforslaget § 3-23 fjerde ledd.

3.3 Alderspensjon ved yrkesskade

En person som får uførepensjon på grunn av yrkesskade, får dagens uførepensjon beregnet etter særlige regler, se § 3-30. Reglene innebærer at grunnpensjonen ikke reduseres selv om vedkommende har mindre enn full trygdetid, og at tilleggspensjonen ikke reduseres selv om vedkommende har mindre enn full opptjening, dvs. færre enn 40 år med pensjenspoeng. Videre kan sluttpoengtallet i tilleggspensjonen (gjennomsnittet av de 20 beste pensjenspoengene) erstattes med et pensjenspoeng beregnet ut fra antatt årlig arbeidsinntekt på skadetidspunktet, dersom dette

poengtallet er høyere. Særtillegget beregnes med samme trygdetid som grunnpensjonen.

Dersom vedkommende ved 67 år mottar uførepensjon på grunn av yrkesskade, videreføres disse fordelene i alderspensjonen fra 67 år. Dette er i dag fastsatt i § 19-11, som gjennom lov 5. juni 2009 nr. 32 om endringer i folketrygdloven (ny alderspensjon) flyttes og blir ny § 19-20 fra 1. januar 2011. Ved gradert uførepensjon ved overgangen til alderspensjon, videreføres fordelene forholdsvis, jf. § 3-30 tredje ledd.

Fordelene i alderspensjonen gis ikke dersom uførepensjonen har opphørt før 67 år. Dette gjelder med unntak av pensjonspoeng som er godskrevet etter reglene fastsatt i forskrift med hjemmel i § 3-30 femte ledd. Disse reglene tilsvarende reglene for godskriving av framtidige pensjonspoeng i § 3-19, som gjelder for personer med uførepensjon beregnet etter vanlige regler.

Fleksibel alderspensjon innebærer at det i 2011 må gjøres tekniske tilpasninger i reglene for alderspensjon til personer som har blitt uføre grunnet yrkesskade. Grunnpensjon og tilleggspensjon beregnet etter folketrygdloven kapittel 3 skal fra 2011 benevnes basispensjon. Den alderspensjonen som skal utbetales, beregnes deretter ved å justere basispensjonen med et forholdstall som reflekterer forventet gjenstående levetid. Særtillegget erstattes med et pensjonstillegg beregnet på bakgrunn av minste pensjonsnivå ved 67 år og basispensjonen. Se nærmere kapittel 2.

Departementet legger til grunn at de nevnte fordelene videreføres fra 2011 og tilpasses fleksibel alderspensjon. Dette innebærer at grunnpensjonen og tilleggspensjonen i basispensjonen beregnes med henholdsvis full trygdetid og full opp-tjening (40 år), og at det gis en garanti for slutt-poengtallet i tilleggspensjonen. Tilsvarende beregnes minste pensjonsnivå og pensjonstillegget med full trygdetid.

Videre foreslår departementet at det fra 2011 skal gjelde samme vilkår som i dag, slik at fordelene i alderspensjonen videreføres for personer som mottar uførepensjon på grunnlag av yrkesskade ved 67 år.

For en person som får alderspensjon beregnet med rettigheter etter en ektefelle som døde på grunn av yrkesskade, beregnes etterlatterrettighetene etter reglene for yrkesskade. Departementet foreslår at bestemmelsene videreføres fra 2011. Gjennom lov 11. desember 2009 nr. 112 om endringer i folketrygdloven mv. (tilpasninger i folketrygdens regelverk som følge av pensjonsreformen), jf. Prop. 15 L (2009–2010), tilpasses reglene

i § 19-16 om alderspensjon til gjenlevende ektefelle til fleksibel alderspensjon. Det er derfor hensiktsmessig å ta inn en henvisning i § 19-20 til reglene i § 19-16, som vil gjelde tilsvarende når etterlatterrettighetene er beregnet på grunnlag av yrkesskade.

I avsnitt 3.2 foreslås det at personer med gradert uførepensjon gis mulighet til å kombinere denne med en gradert alderspensjon, likevel slik at samlet pensjonsgrad ikke overstiger 100 prosent. I slike tilfeller vil reglene for alderspensjon ved yrkesskade kunne framtre som ny opptjening/økt trygdetid ved 67 år, og alderspensjonen må omregnes etter tilsvarende regler som fra 2011 er fastsatt i § 19-13 for omregning av pensjon på grunnlag av pensjonsopptjening mv. etter pensjonsuttak. Det kan videre være behov for enkelte videre presiseringer av beregningen av alderspensjon ved yrkesskade, herunder omregning av alderspensjon når det skal medregnes gjenlevende rettigheter etter at alderspensjon er tatt ut. Det foreslås derfor at departementet gis hjemmel til å fastsette nærmere regler om beregning og omregning av alderspensjon ved yrkesskade i forskrift.

Det vises til lovforslaget § 19-20.

Regler for beregning av alderspensjon ved yrkesskade omtales også i § 3-30 tredje ledd. Departementet foreslår en tilføyelse som innebærer at alderspensjonen først beregnes etter § 3-30, og deretter utmåles etter reglene i kapittel 19. Det vises til at det vil være basispensjonen, dvs. pensjonen før justering med forholdstall, som beregnes etter reglene i § 3-30.

Videre framgår det at ved mottak av en gradert uførepensjon ved 67 år, gjøres det en forholdsvismessig beregning av alderspensjonen etter yrkesskadereglene og etter ordinære regler. Av sammenhengen framgår det at den forholdsvismessige beregningen vil gjelde basispensjonen, og dette foreslås derfor videreført uten endringer.

Det vises til lovforslaget § 3-30 tredje ledd.

3.4 Levealdersjustering av uføres alderspensjon

Ny fleksibel alderspensjon i folketrygden og levealdersjustering innføres fra 2011, jf. lov 5. juni 2009 nr. 32 om endringer i folketrygdloven (ny alderspensjon). Den enkeltes alderspensjon vil etter dette avhenge av alder for uttak av pensjon og av utviklingen i befolkningens levealder. Når befolkningens levealder øker, må den enkelte arbeide noe lenger for samme pensjon. Pensjonen kan al-

ternativt tas ut tidligere med noe lavere nivå. Med en gjennomsnittlig reallønnsvekst på 1,5 pst. og en gjennomsnittlig årlig effekt av levealdersjusteringen på 0,5 pst. vil imidlertid realverdien av alderspensjonene øke med om lag 50 pst. fram til 2050 selv om uttakstidspunktet ikke utsettes. Levealdersjusteringen er det viktigste tiltaket for å gjøre folketrygden bærekraftig over tid.

Regjeringen Bondevik II oppnevnte ved kongelig resolusjon av 5. august 2005 et utvalg med mandat å vurdere framtidens uføreordning. Utvalget la 16. mai 2007 fram sin utredning, NOU 2007: 4 Ny uførestønad og ny alderspensjon til uføre. Utvalget drøftet også spørsmålet om levealdersjustering av uføres alderspensjon. Utvalgets utredning ble sendt på høring 11. juni 2007 med høringsfrist 1. oktober 2007.

Uførepensjonsutvalget foreslo at personer som har mottatt uførestønad omfattes av levealdersjusteringen på samme måte som yrkesaktive de første årene etter 2010, men at det etter en tid, i lys av utviklingen i yrkesaktiviteten til ikke-uføre, vurderes tilpasninger som gir uføre helt eller delvis skjerming fra virkningene av levealdersjusteringen.

På grunnlag av uføreutvalgets utredning og høringssvarene til denne arbeider departementet med et lovforslag om ny uførestønad og ny alderspensjon til uføre. I denne sammenheng vil spørsmålet om levealdersjustering bli vurdert. Departementet tar sikte på å fremme en slik proposisjon i 2010.

I påvente av denne vurderingen foreslår departementet at uførepensjonister fra 2011 og inntil videre skal overføres til alderspensjon ved 67 år og omfattes av de generelle reglene om levealdersjustering. Uføre vil da få samme alderspensjon som arbeidsføre med lik opptjening som står i arbeid til 67 år. Levealdersjusteringen vil føre til at alderspensjonen som andel av lønn ved 67 år blir redusert etter hvert som vi lever lenger. Det vises i den sammenheng til at effekten av levealdersjusteringen vil være liten i de første årene fordi det er vedtatt at levealdersjusteringen skal fases gradvis inn, jf. Ot.prp. nr. 37 (2008–2009).

4 Opptjening av ny alderspensjon for uførepensjonister

4.1 Innledning

Uførepensjonister får i dag opptjening av alderspensjon ved at det godskrives antatte framtidige

pensjonspoeng beregnet etter tidligere inntekt. Det blir tatt hensyn til uføregraden og eventuell annen samtidig opptjening. Personer født fra og med 1954 vil få sin alderspensjon beregnet helt eller delvis etter nye opptjeningsregler. En del personer i disse årskullene har mottatt dagens uførepensjon. Det er derfor nødvendig å tilpasse dagens regler for opptjening av alderspensjon mens man mottar dagens uførepensjon til nye opptjeningsregler i folketrygdens alderspensjon.

Ved overgang til nye opptjeningsregler i 2010 for alle født fra og med 1954, skal pensjonsgivende inntekt og pensjonsopptjening på grunnlag av omsorgsarbeid til og med 2009 omgjøres til pensjonsbeholdning. I avsnitt 4.3 foreslås det at godskrevne og opptjente pensjonspoeng i år man har mottatt uførepensjon regnes om til inntekt og tilføres pensjonsbeholdningen.

For personer født fra og med 1954 skal årlig pensjonsopptjening på grunnlag av pensjonsgivende inntekt, førstegangstjeneste, mottak av dagpenger og ulønnet omsorgsarbeid fra 2010 tilføres pensjonsbeholdningen. I avsnitt 4.4 foreslås det at årlig pensjonsopptjening også skal skje på grunnlag av mottak av dagens uførepensjon. Det foreslås at dagens regler videreføres, men tilpasses nye opptjeningsregler for alderspensjon i folketrygden.

Et lovforslag om ny uførestønad og ny alderspensjon til uføre planlegges fremmet i 2010. Lovforslaget vil blant annet inneholde regler for opptjening til alderspensjon mens man mottar ny uførestønad. Opptjening til alderspensjon etter nye regler mens man mottar dagens uførepensjon vil derfor bare ha virkning til ny uførestønad trer i kraft.

4.2 Dagens regler for opptjening til alderspensjon når man mottar uførepensjon

Personer som blir uføre, får i dag fastsatt antatte framtidige pensjonspoeng fra og med det året man blir ufør. Tilleggspensjonen i dagens uførepensjon beregnes på grunnlag av disse framtidige pensjonspoengene, sammen med de opptjente og godskrevne pensjonspoeng som er fastsatt for tidligere år.

I hovedsak beregnes framtidige pensjonspoeng på grunnlag av de opptjente pensjonspoengene før uførheten inntrådte. For at framtidige pensjonspoeng skal kunne fastsettes, kreves det at vedkommende på tidspunktet da uførheten inntraff eller i de nærmest foregående år, har hatt pensjonsgiven-

de inntekt stor nok til å gi pensjonspoeng. Utgangspunktet er at framtidige pensjonspoeng skal tilsvare poengene vedkommende kunne ventes å opptjene som fullt arbeidsfør fram til og med 66 år. Uførepensjonen vil dermed tilsvare om lag den alderspensjonen vedkommende vil få fra 67 år.

Når et år er tilbakelagt, godskrives en andel av de framtidige pensjonspoengene tilsvarende uføregraden. Eksempelvis vil en person som mottar 50 prosent uførepensjon få godskrevet halvparten av det framtidige pensjonspoenget. Dette slås sammen med eventuelle pensjonspoeng vedkommende har tjent opp ved å utnytte sin restarbeidsevne. De opptjente pensjonspoengene beregnes og begrenses etter særlige regler, se nærmere nedenfor.

For det kalenderåret inntektsevnen/arbeidsevnen ble nedsatt, samt tidsrommet fram til uførepensjon blir utbetalt (startår), gjelder i dag særlige regler for fastsetting av endelige pensjonspoeng. Pensjonspoengene blir fastsatt som det høyeste av opptjente pensjonspoeng beregnet etter ordinære regler, og det ugraderte antatte framtidige pensjonspoenget. Normalt fastsettes i dag framtidige pensjonspoeng til og med 66 år, det vil si året før overføring til alderspensjon. Det gjelder imidlertid særlige regler for personer som deler av livet ikke har vært medlem av folketrygden, se § 3-6.

Personer som mottar uførepensjon tjener i dag opp pensjonspoeng på grunnlag av pensjonsgivende inntekt etter særlige regler, se § 3-14. Videre begrenses medregning av opptjente pensjonspoeng i perioder med mottak av uførepensjon for at man ikke skal få en uforholdsmessig høy samlet opptjening i år der man mottar uførepensjon. For år med mottak av hel uførepensjon kan det medregnes opptil 0,50 opptjente pensjonspoeng i tillegg til de godskrevne. Dette tilsvarende en inntekt på 0,5 G ved siden av hel uførepensjon. Det kan likevel bare medregnes opptjente pensjonspoeng slik at summen av opptjente og godskrevne pensjonspoeng ikke overstiger 4,00, som tilsvarende en inntekt på 5 G etter dagens regler. Ved gradert uførepensjon kan summen av de opptjente og de godskrevne pensjonspoengene ikke overstige de framtidige. De godskrevne pensjonspoengene vil utgjøre en andel av de framtidige pensjonspoengene tilsvarende uføregraden. Summen kan likevel utgjøre opptil 4,00 pensjonspoeng.

4.3 Pensjonsopptjening i ny alderspensjon for år før 2010

Reglene om ny alderspensjon trådte i kraft 1. januar 2010. Årskullene født fra og med 1954 får sin al-

derspensjon helt eller delvis opptjent etter nye regler. Pensjonsgivende inntekt og år med ulønnet omsorgsarbeid før 1. januar 2010 skal for disse årskullene legges til grunn for fastsetting av pensjonsbeholdning pr. 1. januar 2010. Departementet foreslår at også år med mottak av uførepensjon skal medregnes i pensjonsbeholdningen.

Departementet foreslår at i år med mottak av uførepensjon fra folketrygden, skal summen av opptjente og godskrevne pensjonspoeng omregnes til den inntekten som hadde gitt det samme poengtallet. I omregningen skal regler for poengberegning i det aktuelle opptjeningsåret legges til grunn. Inntekten danner grunnlag for fastsetting av pensjonsopptjening, som vil tilsvare 18,1 prosent av inntekten opp til 7,1 ganger grunnbeløpet for det aktuelle året.

Det vises til lovforslaget § 20-21 nytt fjerde ledd.

4.4 Pensjonsopptjening i ny alderspensjon fra 2010

Opptjeningsreglene for ny alderspensjon trer i kraft fra 2010. Årskullene født fra og med 1954 får sin alderspensjon helt eller delvis opptjent etter nye regler. Pensjonsgivende inntekt, førstegangstjeneste, mottak av dagpenger og ulønnet omsorgsarbeid fra 2010 skal for disse årskullene legges til grunn for opptjening av rettigheter i form av en pensjonsbeholdning. Departementet foreslår her regler for opptjening i perioder med mottak av dagens uførepensjon fra 2010.

Et lovforslag om ny uførestønad og ny alderspensjon til uføre planlegges fremmet i 2010. Lovforslaget vil blant annet inneholde regler for opptjening til alderspensjon mens man mottar ny uførestønad. Fram til ny uførestønad trer i kraft foreslår departementet at dagens regler for godskriving og opptjening av pensjonspoeng videreføres i ny alderspensjon, men med nødvendige tekniske tilpasninger. Reglene for uførepensjonisters opptjening må tilpasses at ny alderspensjon tjenes opp i form av en pensjonsbeholdning. Reglene må også tilpasses opptjeningsreglene for dagpengemottakere og ved avtjening av førstegangstjeneste.

Tilpasningene skal sikre at det i ny alderspensjon fra 2010 gis opptjening tilsvarende den opptjeningen man antas å ville hatt som arbeidsfør, og at uførepensjonister ikke får en uforholdsmessig høy opptjening sammenliknet med arbeidsføre, se nærmere om begrensingsregler i avsnitt 4.2.

Departementet foreslår at det antatte framtidige pensjonspoenget tilbakeregnes til en antatt inn-

tekt (begrenset til 7,1 G) og justeres for uføregrad. Deretter beregnes pensjonsopptjening som 18,1 prosent av denne inntekten. Sammen med opptjening på grunnlag av pensjonsgivende inntekt, gir dette om lag samme resultat som i dag.

Dette innebærer at en person som har et framtidig pensjonspoeng lik 4,00, vil få fastsatt en antatt inntekt lik 5 G. Dersom vedkommende mottar full uførepensjon, vil pensjonsopptjeningen på grunnlag av uførheten tilsvare 18,1 prosent av 5 G. Om vedkommende mottar 50 prosent uførepensjon, vil pensjonsopptjeningen i stedet tilsvare 18,1 prosent av halvparten av 5 G, det vil si 18,1 prosent av 2,5 G. Vedkommende vil da normalt kunne antas å ha en arbeidsinntekt på 2,5 G ved siden av pensjonen, slik at samlet opptjening også i dette tilfellet blir 18,1 prosent av 5 G.

Begrensningen i pensjonsopptjening på grunnlag av uførhet for personer med redusert medregning av framtidige pensjonspoeng, i hovedsak på grunn av perioder uten medlemskap i folketrygden, foreslås presisert på samme måte som i dag.

Departementet foreslår også å videreføre dagens begrensingsregler for ordinær opptjening i perioder som uførepensjonist. For personer som mottar hel uførepensjon innebærer dette at ordinær opptjening ved siden av hel uførepensjon begrenses til 18,1 prosent av en inntekt på 0,5 G (tilsvarende et poengtall på 0,50 ved hel uførhet), og at slik opptjening bare medregnes inntil samlet opptjening utgjør 18,1 prosent av 5 G (tilsvarende et poengtall på 4,00). For personer som mottar gradert uførepensjon innebærer en videreføring av begrensingsreglene at samlet opptjening maksimalt kan tilsvare 18,1 prosent av antatt inntekt før gradering (tilsvarende det ugraderte framtidige poengtallet). Man kan likevel få medregnet samlet opptjening opp til 18,1 prosent av 5 G (tilsvarende et poengtall på 4,00).

Reglene om startår foreslås videreført ved at pensjonsopptjeningen skal tilsvare det høyeste av ordinær opptjening (pensjonsgivende inntekt, mottak av dagpenger og avtjening av førstegangstjeneste) og 18,1 prosent av den antatte inntekten.

Ved yrkesskade beregnes dagens uførepensjon etter særlige regler, se avsnitt 3.3. Det gjelder derfor også særlige regler for godskrivning og opptjening av pensjonspoeng når hele eller deler av uførepensjonen er beregnet etter disse reglene. Slike regler framgår i dag av forskrift, og det foreslås at departementet gis hjemmel til å fastsette forskrift med tilsvarende regler for ny alderspensjon.

Det vises til lovforslaget § 20-7 a.

Pensjonsopptjening på grunnlag av mottak av uførepensjon vil inngå i den samlede opptjeningen i et kalenderår, som begrenses til 18,1 prosent av 7,1 G. For å klargjøre dette, foreslår departementet at det tilføyes en henvisning til opptjening for uførepensjonister i lovbestemmelsen om årlig opptjening til pensjonsbeholdning.

Det vises til lovforslaget § 20-4.

Pensjonsopptjening på grunnlag av avtjent førstegangstjeneste, mottak av dagpenger og omsorgsarbeid tilføres pensjonsbeholdningen på samme tidspunkt som pensjonsgivende inntekt. Dette vil også gjelde for opptjening på grunnlag av mottak av uførepensjon. Det bemerkes at det unntaksvis – som følge av de særlige reglene for tidsrommet mellom uføretidspunktet og fram til uførepensjon blir utbetalt – likevel vil kunne skje at opptjeningen for enkelte perioder økes tilbake i tid.

En person som utfører omsorgsarbeid får hvert kalenderår etter nærmere vilkår en pensjonsopptjening i ny alderspensjon tilsvarende 18,1 prosent av 4,5 G. Omsorgsopptjeningen er subsidier, det vil si at den avkortes mot annen opptjening. Tilsvarende regler gjelder i dagens alderspensjon, der det fra 2010 subsidiært godskrives et pensjonspoeng lik 3,50 (tilsvarende en inntekt på 4,5 G). Departementet foreslår at pensjonsopptjeningen ved omsorgsarbeid også skal avkortes mot opptjening på grunnlag av mottak av uførepensjon, som i dag.

Det vises til lovforslaget § 20-8 tredje ledd.

5 Lovtekniske presiseringer

5.1 Fastsetting av minste pensjonsnivå pr. 1. januar 2011

Minstenivået i alderspensjonen er ved lov 5. juni 2009 nr. 32 om endringer i folketrygdloven (ny alderspensjon) gitt ny utforming fra 1. januar 2011. Endringen innebærer at minstepensjonen, som i dag består av summen av satsene for grunnpensjon og sært tillegg, erstattes med satser for minste pensjonsnivå. Dette er en tilpasning til nye reguleringsbestemmelser.

Av nevnte endringslov framgår det at satsene for minste pensjonsnivå fastsettes av Kongen, og at dette skal skje i forbindelse med den årlige reguleringen. Fra 1. januar 2011 og fram til regulering skjer første gang, vil satsene tilsvare de gjeldende nivåene for minstepensjon, se Ot.prp. nr. 37

(2008–2009) punkt 7.4.1. Med heving av ordinært særtilllegg til 1 G fra 1. mai 2010, i tråd med opptrappingsplanen fra trygdeoppgjøret 2008, vil høy, ordinær og lav sats for minste pensjonsnivå pr. 1. januar 2011 tilsvare henholdsvis 2 G, 1,85 G og 1,59 G. For personer som forsørger ektefelle over 60 år vil det gjelde en særskilt sats tilsvarende 3 G, se Prop. 15 L (2009–2010) og Ot.prp. nr. 106 (2008–2009) avsnitt 8.2. Av endringsloven framgår det imidlertid ikke hvordan satsene formelt skal fastsettes for perioden 1. januar 2011 og fram til disse oppjusteres av Kongen i forbindelse med reguleringen samme år.

På denne bakgrunn foreslås det at departementet gis hjemmel til å fastsette satsene for minste pensjonsnivå pr. 1. januar 2011. Beløpene skal tilsvare gjeldende nivåer for minstepensjon pr. 31. desember 2010. Disse satsene vil gjelde fram til nye satser fastsettes i 2011.

Det vises til lovforslaget, nytt andre punktum i lov 5. juni 2009 nr. 32 del II tredje ledd.

5.2 Regulering av pensjonsbeholdning i 2010

Endringene i folketrygdloven ved lov 5. juni 2009 nr. 32, jf. Ot.prp. nr. 37 (2008–2009), innebærer at ny regulering av grunnbeløpet og dagens alderspensjon iverksettes i 2011. Reglene om regulering av pensjonsbeholdning i § 20-18 trådte imidlertid i kraft samtidig med resten av kapittel 20 fra 1. januar 2010. Dette var ikke tilsiktet. Intensjonen var at ny regulering i sin helhet skulle tre i kraft i 2011, og at regulering av pensjonsbeholdningen i 2010 skulle skje etter dagens regler, det vil si i samsvar med endring i grunnbeløpet.

Det foreslås derfor at regulering av pensjonsbeholdning i 2010 skal skje gjennom Stortingets vedtak om grunnbeløpet i forbindelse med trygdeoppgjøret, og at de nye reglene for regulering av pensjonsbeholdning får virkning fra 2011. Departementet foreslår på denne bakgrunn å endre del II i endringsloven (ikrafttredelses- og overgangsbestemmelser) slik at pensjonsbeholdningen i 2010, som dagens alderspensjon, reguleres i samsvar med endringen i grunnbeløpet.

Det vises til forslag til lov 5. juni 2009 nr. 32 del II tredje ledd nytt tredje og fjerde punktum.

5.3 Forskriftshjemmel om regulering

I folketrygdloven §§ 19-14 og 20-18 er det gitt regler om regulering av satsene for henholdsvis minste pensjonsnivå og garantipensjon. Satsene

skal reguleres i samsvar med lønnsveksten justert for effekten av levealdersjusteringen for 67-åringer i reguleringsåret.

I Ot.prp. nr. 37 (2008–2009) Om lov om endringer i folketrygdloven (ny alderspensjon) er reguleringen av satsene omtalt under avsnitt 8.5 og 8.6, og selve beregningen er forklart i boks 8.2. Departementet mener det er hensiktsmessig at reglene for hvordan effekten av levealdersjusteringen skal beregnes, fastsettes i forskrift. Det foreslås at departementet gis en slik forskriftshjemmel i §§ 19-14 og 20-18.

Det vises til forslag til endringer av lov 5. juni 2009 nr. 32 § 19-14 tiende ledd og folketrygdloven § 20-18 tiende ledd.

5.4 Forskriftshjemmel om omregninger av pensjon for personer født i 1943

Personer født i 1943 vil kunne ta ut pensjon etter dagens regler i 2010, når de fyller 67 år, samtidig som de omfattes av muligheten for fleksibelt uttak etter nye regler fra 2011. Se lov 5. juni 2009 nr. 32, jf. Ot.prp. nr. 37 (2008–2009) punkt 7.5.3.

Dette innebærer at personer født i 1943 som venter med pensjonsuttak til 2011 eller senere, når fleksibelt uttak har trådt i kraft, vil få pensjonen justert med forholdstall. Videre vil personer i dette årskullet som har tatt ut pensjon i 2010, kunne gjøre endringer i allerede uttatt pensjon i 2011 eller senere, for eksempel ved å redusere pensjonsuttaket fra 100 til 50 prosent. Økt effekt av ny opptjening mv. fra 2011 som følge av beregning ved hjelp av forholdstall skal også gjelde de personene i 1943-kullet som har tatt ut pensjon i 2010.

Personer født i 1943 som tar ut pensjon i 2011 eller senere, vil fullt ut følge de nye reglene for fleksibelt uttak i folketrygdloven kapittel 19. I samråd med Arbeids- og velferdsdirektoratet har imidlertid departementet kommet til at reglene for personer født i 1943 som har tatt ut pensjon etter dagens uttaksregler i 2010 og som har ny opptjening eller endrer grad i 2011 eller senere, bør presiseres nærmere. Dette skyldes at pensjonen i disse tilfellene må konverteres fra gammelt til nytt, fleksibelt regelsett, for eksempel må særtillægget omregnes til pensjonstillegg. Siden 1943-kullet både vil bestå av personer med pensjon beregnet etter nye fleksible regler (konvertert eller tatt ut i 2011 eller senere) og personer med pensjon beregnet etter dagens regler (tatt ut i 2010), bør det også presiseres nærmere hvilke regelsett som gjelder for hvilke personer i 1943-kullet ved endring i sivilstand mv.

Da reglene om konvertering og omregninger er overgangsregler og vil gjelde en begrenset gruppe alderspensjonister, er det mest hensiktsmessig at reglene fastsettes i forskrift. I ikrafttredelses- og overgangsbestemmelsene til lov 5. juni 2009 nr. 32 om endringer i folketrygdloven (ny alderspensjon) er departementet gitt hjemmel til å fastsette nærmere regler om omregninger for personer født i 1943 som tar ut pensjon i 2010 beregnet med foreløpig poengtall. Departementet foreslår at denne forskriftshjemmelen utvides, slik at den også omfatter andre endringer av pensjon og alle personer født i 1943 som tar ut pensjon i 2010.

Det vises til forslag til endring av lov 5. juni 2009 nr. 32 del II sjette ledd.

6 Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslagene i kapittel 4 gjelder opptjeningsreglene i folketrygdloven kapittel 20 (ny alderspensjon) og skal gjelde fra og med 2010. Det foreslås derfor at endringene trer i kraft straks, og med virkning fra 1. januar 2010. Endringene i §§ 3-23, 19-4, 19-10, og 19-20, se kapittel 3, foretas i endringslover til folketrygdloven (lov 5. juni 2009 nr. 32 og lov 11. desember 2009 nr. 112) og foreslås å tre i kraft straks. Endringen i folketrygdloven § 3-30 foreslås å tre i kraft 1. januar 2011. Endringene som er foreslått i kapittel 5, foreslås å tre i kraft straks. Endringen i § 20-18 gis virkning fra 1. januar 2010, som de øvrige endringene i kapittel 20.

Forslagene har ikke økonomiske konsekvenser for de første årene fra 2011 sammenlignet med de beregningene som ble gjort i forbindelse med Ot.prp. nr. 37 (2008–2009), og har heller ikke konsekvenser for de langsiktige økonomiske effektene av pensjonsreformen. Forslagene har ikke varige administrative konsekvenser av betydning.

7 Merknader til de enkelte paragrafene i lovforslaget

7.1 Merknader til endringene i folketrygdloven

Til § 3-30

Paragrafen gir regler om beregning av folketrygdens pensjoner ved yrkesskade. *Tredje ledd* omhandler beregning av alderspensjon. Endringen innebærer en presisering av at alderspensjonen utmåles etter reglene i kapittel 19 etter at den er

beregnet etter bestemmelsene i § 3-30 første ledd. I samsvar med forslaget til § 19-20, er det basispensjonen, det vil si alderspensjonen før justering med forholdstall, som skal beregnes etter § 3-30. Se også merknadene til § 19-20.

Det vises til avsnitt 3.3.

Til § 20-4

Paragrafen gir regler om opptjening av pensjonsbeholdning. Opptjening skjer på grunnlag av inntekt som yrkesaktiv eller på annen måte.

Første ledd definerer de ulike opptjeningsgrunnlagene. I leddet tilføyes det en ny bokstav d om at opptjening kan skje på grunnlag av antatt inntekt som uførepensjonist etter § 20-7 a. Gjeldende bokstav d om at opptjening kan skje på grunnlag av omsorgsarbeid, flyttes og blir ny bokstav e. I *andre ledd* presiseres det at også opptjening som uførepensjonist inngår i den samlede opptjeningen som ikke skal overstige 18,1 prosent av 7,1 G.

Det vises til avsnitt 4.4.

Til § 20-7 a

Bestemmelsen er ny og gir regler om opptjening av alderspensjon til personer som mottar dagens uførepensjon. Bestemmelsen tilsvarer dagens regler om godskrivning og opptjening av pensjonspoeng til uførepensjonister.

Etter folketrygdloven kapittel 3 godskrives det pensjonspoeng til uførepensjonister som har fått medregnet framtidige pensjonspoeng. Godskrivningen sikrer en opptjening omtrent som om vedkommende var i arbeid. Tilsvarende regler om opptjening i ny alderspensjon videreføres i bestemmelsens *første ledd*.

I *andre ledd* gis det regler om fastsetting av antatt inntekt og årlig pensjonsopptjening. Det framtidige poengtallet regnes om til en antatt inntekt som legges til grunn for pensjonsopptjeningen. Siden det framtidige poengtallet gjenspeiler den inntekten som er falt bort, vil pensjonsopptjeningen bli som om vedkommende hadde fortsatt i arbeid. Den antatte inntekten kan imidlertid ikke overstige 7,1 ganger grunnbeløpet, som er øvre grense for pensjonsopptjening. Ved mottak av gradert uførepensjon vil noe av inntektsevnen/arbeidsevnen være i behold, og den antatte inntekten reduseres tilsvarende. Pensjonsopptjeningen skal tilsvare 18,1 prosent av den antatte inntekten. Siste punktum, som gjelder redusert antall år med framtidige pensjonspoeng etter § 3-18, tilsvarer § 3-19 femte ledd.

Tredje ledd gir regler om pensjonsopptjening på grunnlag av arbeidsinntekt mv. for personer som mottar hel uførepensjon. Det kan bare beregnes slik pensjonsopptjening av et beløp opptil 0,5 G. Er inntekten lavere, medregnes 18,1 prosent av det faktiske beløpet. Summen av inntekt etter første ledd og inntekt opptil 0,5 G skal ikke overstige 5 G. Bestemmelsen tilsvarende § 3-14 tredje ledd.

Fjerde ledd tilsvarende § 3-14 fjerde ledd og gir regler om pensjonsopptjening på grunnlag av arbeidsinntekt mv. for personer som mottar gradert uførepensjon.

Femte ledd tilsvarende § 3-14 femte ledd og § 3-19 fjerde ledd. For det året inntektsevnen/arbeidsevnen ble nedsatt og til og med det året uførepensjon blir utbetalt, skal pensjonsopptjeningen tilsvare det høyeste av opptjening på grunnlag av antatt inntekt (uten reduksjon for uføregrad) og opptjening på grunnlag av arbeidsinntekt mv. (uten hensyn til begrensningene som følger av tredje og fjerde ledd).

I *sjette ledd* gis departementet hjemmel til å fastsette forskrift med nærmere regler om beregning av pensjonsopptjening når uførheten skyldes yrkesskade. Etter forskrift gitt med hjemmel i § 3-30 femte ledd gjelder det i dag særlige regler for godskriving og opptjening av pensjonspoeng når hele eller deler av uførepensjonen er beregnet etter reglene for yrkesskade. Disse reglene må også tilpasses ny alderspensjon.

Det vises til avsnitt 4.4.

Til § 20-8

Paragrafen gir regler om pensjonsopptjening for ulønnet omsorgsarbeid. Årlig opptjening tilsvarende 18,1 prosent av et beløp på 4,5 ganger grunnbeløpet.

Etter *tredje ledd* skal pensjonsopptjeningen på grunnlag av omsorgsarbeid reduseres med opptjening på grunnlag av pensjonsgivende inntekt etter § 20-5, førstegangstjeneste etter § 20-6 og som dagpengemottaker etter § 20-7. Det innebærer at ordningen med omsorgsopptjening er utformet som en minstegaranti. Endringen innebærer at opptjening på grunnlag av omsorgsarbeid også reduseres med opptjening på grunnlag av opptjening som uførepensjonist etter § 20-7 a. Begrensningsreglene i § 20-7 a påvirker ikke minstegarantien på 4,5 ganger grunnbeløpet etter bestemmelsen her.

Det vises til avsnitt 4.4.

Til § 20-18

Paragrafen gir regler om regulering av pensjonsbeholdning og pensjon under utbetaling mv. Tredje ledd gir regler for regulering av satsene for garantipensjon.

Endringen i *tiende ledd* innebærer at departementet gis forskriftshjemmel til å gi nærmere regler om framgangsmåten for beregning av effekten av levealdersjusteringen for 67-åringer i reguleringsåret. Effekten beregnes som angitt i Ot.prp. nr. 37 (2008–2009) avsnitt 8.5, jf. boks 8.2.

Det vises til avsnitt 5.3.

Til § 20-21

Paragrafen gir regler om fastsetting av pensjonsbeholdning pr. 1. januar 2010.

I *nytt fjerde ledd* gis det regler om fastsetting av pensjonsbeholdning for uførepensjonister. I år hvor det er mottatt uførepensjon, skal summen av godskrevne framtidige pensjonspoeng etter folketrygdloven § 3-19 og opptjente pensjonspoeng etter § 3-14, regnes om til inntekt. Tilsvarende gjelder for tidsrommet fra uføretidspunktet til uførepensjon blir utbetalt. Et pensjonspoeng på 4,00 vil gi en inntekt tilsvarende 5 ganger folketrygdens grunnbeløp. For høye inntekter må det tas hensyn til knekkpunktet på 6 G fra 1992, og på 8 G i 1971–1991. Ved omregningen benyttes grunnbeløpet pr. 1. januar 2010.

For personer som i 2010 eller senere får fastsatt et uføretidspunkt før 2010, gjelder bestemmelsen for perioden fra uføretidspunktet og ut 2009. Fra 1. januar 2010 opptjenes pensjon etter § 20-7 a.

Det vises til avsnitt 4.3.

7.2 Merknader til endringene i lov 5. juni 2009 nr. 32 om endringer i folketrygdloven (ny alderspensjon)

Til § 19-4

Paragrafen gir regler om alder som vilkår for å få rett til alderspensjon. I *nytt tredje punktum* slås det fast at personer som mottar hel uførepensjon eller foreløpig uførepensjon ikke får rett til alderspensjon.

Det vises til punkt 3.2.3.

Til § 19-10

Paragrafen gir regler om uttak av alderspensjon og fastsettelse av årlig pensjon. Tredje ledd omhandler gradering av pensjonen. I henhold til *nytt*

fjerde og femte punktum kan en person med gradert uførepensjon ta ut gradert alderspensjon. Summen av uførepensjon og alderspensjon skal ikke overstige 100 prosent.

Det vises til punkt 3.2.3.

Til § 19-14

Paragrafen gir regler om regulering av pensjon under opptjening og utbetaling mv. Tredje ledd gir regler for regulering av minste pensjonsnivå.

Endringen i *tiende ledd* innebærer at departementet gis forskriftshjemmel til å gi nærmere regler om framgangsmåten for beregning av effekten av levealdersjusteringen for 67-åringer i reguleringsåret. Effekten beregnes som angitt i Ot.prp. nr. 37 (2008–2009) punkt 8.6.4, jf. boks 8.2.

Det vises til avsnitt 5.3.

Til § 19-20

Paragrafen gir regler om alderspensjon ved yrkesskade. Reglene gjelder i de tilfellene vedkommende ved 67 år mottar en uførepensjon på grunnlag av yrkesskade.

Etter *første ledd* skal alderspensjonen i dag beregnes etter reglene for uførepensjon ved yrkesskade i § 3-30. Dette innebærer at grunnpensjon og særtillegg beregnes som om vedkommende hadde 40 års trygdetid (full trygdetid), og at tilleggspensjonen beregnes som om vedkommende hadde 40 poengår (full opptjening) og med et garantert nivå på sluttpoengtallet. Ved mottak av gradert uførepensjon på grunnlag av yrkesskade, gjelder dette forholdsmessig. Dette tilpasses fleksibelt uttak og levealdersjustering, slik at reglene vil gjelde grunnpensjon og tilleggspensjon før justering med forholdstall, det vil si basispensjonen. Minste pensjonsnivå og pensjonstillegg, som fra 2011 erstatter dagens minstepensjon og særtillegg, beregnes med 40 års trygdetid.

Av *andre ledd* framgår det at alderspensjonen beregnes etter reglene for etterlattepensjon ved yrkesskade når pensjonisten er gjenlevende ektefelle etter dødsfall på grunn av yrkesskade. Det tilføyes at dette gjelder med de tillempninger som følger av bestemmelsene i § 19-16 om alderspensjon til gjenlevende ektefelle. Bestemmelsen i den nevnte paragrafen tilpasses fleksibelt uttak og levealdersjustering gjennom lov 11. desember 2009 nr. 112. Dette innebærer at også gjenlevenderettighetene tas hensyn til i basispensjonen.

Tredje ledd gir departementet hjemmel til å fastsette nærmere regler om beregning og omregning

av alderspensjonen i forskrift. Det vil blant annet være behov for å fastsette regler for hvordan alderspensjonen omregnes når det skal medregnes gjenlevenderettigheter etter at alderspensjonen er tatt ut. Dette skyldes at pensjon under utbetaling er løstrevet fra grunnbeløpet som følge av ny regulering.

Det vises til avsnitt 3.3.

Til del II Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser:

Tredje ledd nytt andre punktum innebærer at satsene for minste pensjonsnivå pr. 1. januar 2011 settes lik de tilsvarende satsene for minstepensjon pr. 31. desember 2010. Høy sats settes lik summen av grunnpensjon for enslige og ordinært særtillegg. Ordinær sats settes lik summen av grunnpensjon for gifte og ordinært særtillegg. Lav sats settes lik summen av grunnpensjon for gifte og særtilleggets minstesats. Den særskilte satsen for personer som fyller vilkårene for rett til ektefelle tillegg for forsørget ektefelle over 60 år settes lik summen av grunnpensjon for enslige og to ganger ordinært særtillegg.

Tredje ledd nye tredje og fjerde punktum gir en overgangsregel for reguleringen av pensjonsbeholdningen i 2010, slik at nye reguleringsprinsipper får virkning for dagens og ny alderspensjon fra samme tidspunkt.

Sjette ledd gir i dag departementet hjemmel til å fastsette forskrifter om omregning av pensjon for personer født i 1943 som tar ut pensjon i 2010 beregnet med foreløpig poengtall. Hjemmelen gjøres mer generell, slik at departementet gir regler om omregning av pensjon for alle personer født i 1943 som tar ut pensjon i 2010. Disse personene vil omfattes av fleksibelt uttak fra 2011, og kan blant annet endre uttaksgrad. Det vises til avsnittene 5.1, 5.2 og 5.4.

7.3 Merknader til endringen i lov 11. desember 2009 nr. 112 om endringer i folketrygdloven mv.

Til § 3-23

Bestemmelsen i *fjerde ledd* er ny og innebærer at en person som mottar gradert uførepensjon i kombinasjon med gradert alderspensjon, ikke har rett til kombinert tilleggspensjon i beregningen av alderspensjonen. Vedkommende får i stedet medregnet avdødes rettigheter i uførepensjonen i henhold til andre ledd. Rettighetene blir medregnet i alderspensjonen når uførepensjonen opphører.

Det vises til punkt 3.2.3.

Endringer i folketrygdloven mv. (pensjonsreformen –
tilpasninger i reglene for alderspensjon til mottakere av dagens uførepensjon)

Arbeidsdepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i folketrygdloven mv. (pensjonsreformen – tilpasninger i reglene for alderspensjon til mottakere av dagens uførepensjon).

Vi **HARALD**, Norges Konge,

stadfester:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i folketrygdloven mv. (pensjonsreformen – tilpasninger i reglene for alderspensjon til mottakere av dagens uførepensjon) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i folketrygdloven mv. (pensjonsreformen – tilpasninger i reglene for alderspensjon til mottakere av dagens uførepensjon)

I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 3-30 tredje ledd første punktum skal lyde:

Den som ved fylte 67 år mottok uførepensjon på grunn av yrkesskade, får alderspensjonen beregnet etter særbestemmelsene i første ledd og deretter utmålt etter reglene i kapittel 19.

§ 20-4 første ledd bokstav d og e og andre ledd skal lyde:

d) antatt inntekt ved mottak av uførepensjon (§ 20-7 a)

e) omsorgsarbeid (§ 20-8).

Summen av årlig pensjonsopptjening etter første ledd bokstavene a til d kan ikke overstige 18,1 prosent av et beløp tilsvarende 7,1 ganger grunnbeløpet.

Ny § 20-7 a skal lyde:

§ 20-7 a Pensjonsopptjening for uførepensjonister

Et medlem som mottar uførepensjon med tilleggspensjon beregnet på grunnlag av framtidige pensjonspoeng (§§ 3-17, 3-18 og 3-21), får for hvert kalenderår han eller hun har mottatt slik pensjon en pensjonsopptjening på grunnlag av en antatt inntekt. Se også femte ledd.

Antatt inntekt skal tilsvare den pensjonsgivende inntekten som etter § 3-13 ville gitt et opptjent pensjonspoeng lik det framtidige pensjonspoenget etter §§ 3-17, 3-18 og 3-21 for kalenderåret. Det regnes bare med inntekt opp til 7,1 ganger grunnbeløpet. Ved mottak av gradert uførepensjon skal inntekten reduseres forholdsmessig. Årlig pensjonsopptjening tilsvarer 18,1 prosent av antatt inntekt. Dersom medregning av framtidige pensjonspoeng er redusert etter § 3-18 første ledd andre punktum, gis det pensjonsopptjening etter paragrafen her til og med det siste året vedkommende har fått framtidige pensjonspoeng for.

For år da et medlem har mottatt hel uførepensjon, kan han eller hun få medregnet opptjening etter §§ 20-5, 20-6 og 20-7 med 18,1 prosent av et halvt grunnbeløp. Det kan likevel bare medregnes en så stor del at summen av slik opptjening og opptjening etter første ledd ikke overstiger 18,1 prosent av et beløp tilsvarende fem ganger grunnbeløpet.

For år da et medlem har mottatt gradert uførepensjon, kan han eller hun få medregnet opptjening etter §§ 20-5, 20-6 og 20-7. Summen av slik opptjening og opptjening etter første ledd skal ikke overstige 18,1 prosent av antatt inntekt uten reduksjon for uføregrad. Samlet opptjening kan likevel utgjøre opp til 18,1 prosent av et beløp tilsvarende fem ganger grunnbeløpet.

For det året inntektsevnen/arbeidsevnen ble nedsatt og fram til og med det året uførepensjon blir utbetalt gis det pensjonsopptjening tilsvarende det høyeste av 18,1 prosent av antatt inntekt uten reduksjon for uføregrad og pensjonsopptjening etter §§ 20-5, 20-6 og 20-7.

Departementet gir forskrifter om beregning av pensjonsopptjening når uførepensjonen er beregnet etter § 3-30.

§ 20-8 tredje ledd skal lyde:

Beløpet som opptjenes etter første ledd, reduseres med pensjonsopptjening for det enkelte år etter §§ 20-5, 20-6, 20-7 og 20-7 a.

§ 20-18 tiende ledd skal lyde:

Departementet gir forskrifter med nærmere regler om framgangsmåten ved regulering som nevnt i tredje og sjuende ledd.

§ 20-21 nytt fjerde ledd skal lyde:

For år der vedkommende har mottatt uførepensjon, skal summen av opptjente og godskrevne pensjonspoeng, se §§ 3-14 og 3-19, omregnes til inntekt og tilføres pensjonsbeholdningen.

Nåværende fjerde ledd blir nytt femte ledd.

II

I lov 5. juni 2009 nr. 32 om endringer i folketrygdloven (ny alderspensjon) gjøres følgende endringer:

I del I skal endringen av folketrygdloven § 19-4 nytt tredje punktum lyde:

Det gis ikke alderspensjon til en person som mottar hel uførepensjon eller hel foreløpig uførepensjon.

I del I skal endringen av folketrygdloven § 19-10 tredje ledd nytt fjerde og femte punktum lyde:

Dersom vedkommende mottar gradert uførepensjon, kan det gis gradert alderspensjon. Summen av uføregrad og graden av alderspensjon skal ikke overstige 100 prosent.

I del I skal endringen av folketrygdloven § 19-14 tiende ledd lyde:

Departementet gir forskrifter med nærmere regler om framgangsmåten ved regulering som nevnt i *tredje* og *sjuende* ledd.

Setningen «§ 19-16 skal lyde:» endres til «Någjeldende § 19-7 blir ny § 19-16 og skal lyde:».

Setningen «Någjeldende §§ 19-7 og 19-8 blir nye §§ 19-16 og 19-17.» endres til «Någjeldende § 19-8 blir ny § 19-17.»

Setningen «Någjeldende §§ 19-10 og 19-11 blir nye §§ 19-19 og 19-20.» endres til:
«Någjeldende § 19-10 blir ny § 19-19.

Någjeldende § 19-11 blir ny § 19-20 og skal lyde:
§ 19-20 Alderspensjon ved yrkesskade

Den som ved fylte 67 år mottok uførepensjon på grunn av yrkesskade, får *fra 67 år basispensjonen etter § 19-5* beregnet etter bestemmelsene for uførepensjon ved yrkesskade, se § 3-30. *Minste pensjonsnivå etter § 19-8 og pensjonstillegg etter §*

19-9 reduseres ikke selv om vedkommende har mindre enn 40 års trygdetid.

Den som har rett til pensjon som gjenlevende ektefelle etter dødsfall på grunn av yrkesskade, får alderspensjonen beregnet etter bestemmelsene for etterlattepensjon ved yrkesskade, se § 3-30 fjerde ledd, *med de tillem্পninger som følger av bestemmelsene i § 19-16.*

Departementet gir forskrifter om beregning og omregning av alderspensjon etter paragrafen her.»

Del II Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser tredje ledd nye andre til fjerde punktum skal lyde: *Departementet fastsetter satser for minste pensjonsnivå etter § 19-8 pr. 1. januar 2011 tilsvarende satsene for minstepensjon etter § 3-4, jf. §§ 3-2 og 3-3. § 20-18 første ledd gis virkning fra 1. januar 2011. I 2010 reguleres pensjonsbeholdningen i samsvar med endringen i grunnbeløpet.*

Del II Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser sjettede ledd skal lyde:

For personer født i 1943 som tar ut pensjon i 2010, gir departementet regler om hvordan omregning skal skje.

III

I lov 11. desember 2009 nr. 112 om endringer i folketrygdloven mv. (tilpasninger i folketrygdens regelverk som følge av pensjonsreformen) gjøres i del I følgende endring:

I endringen av folketrygdloven § 3-23 skal nytt fjerde ledd lyde:

Bestemmelsene i tredje ledd gjelder ikke dersom alderspensjonisten mottar gradert uførepensjon.

IV

Del I trer i kraft straks og gis virkning fra 1. januar 2010. Endringen i folketrygdloven § 3-30 trer likevel i kraft 1. januar 2011.

Del II og III trer i kraft straks.

